

Investigating the Role and Position of Researcher (Research-Oriented) Schools in the Country in Cultivating a Thoughtful And Creative Generation in Order to Achieve The Six Areas of the Document of Fundamental Change (Identification and Evaluation of Educational Strategies)

ARTICLE INFO

Article Type

Analytical Review

Aurhors

Rezvan Maleki¹,
Narjes Davari^{*2},
Esmat Zarei³

How to cite this article

Rezvan Maleki, Narjes Davari, Esmat Zarei, Investigating the Role and Position of Researcher (Research-Oriented) Schools in the Country in Cultivating a Thoughtful And Creative Generation in Order to Achieve The Six Areas of the Document of Fundamental Change (Identification and Evaluation of Educational Strategies), Journal of Islamic Life Style Centered on Health. 2018;3(1):86-91.

¹ Master of School Counseling, Arak Branch, Islamic Azad University of Arak, Iran

² PhD in Educational Management, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Iran. (Corresponding Author)

³ Master of History and Philosophy of Education, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: dr.davari1360@gmail.com

Article History

Received: 2018/07/23

Accepted: 2018/11/10

ePublished:2018/12/22

ABSTRACT

Purpose: The present study was conducted to investigate the role and position of research schools in the country in cultivating a thoughtful and creative generation in order to achieve the six areas of the document of fundamental change (identification and evaluation of educational strategies).

Methods: The mentioned research was of quantitative purpose in terms of basic-applied purpose and based on the nature of data. The statistical population of this study included all managers and deputies of education in the number of 1200 people who were selected as the sample size based on Cochran's formula and cluster sampling method. Data were collected using a researcher-made questionnaire. The validity and reliability of the instrument were evaluated and confirmed. Data analysis method was Pearson correlation test.

Findings: The results of the research showed that research (research-oriented) schools in the country have an effective role in cultivating a thoughtful and creative generation in order to realize the six areas of the document of fundamental change.

Conclusion: The results showed that the components of research-oriented manager, research-oriented teacher, research-based learning and research-oriented culture have an effective role in promoting student's creativity and thinking.

Keywords: Research Schools, Fostering a Thoughtful And Creative Generation, Fundamental Reform Document Of Education

بررسی نقش و جایگاه مدارس پژوهنده (پژوهش محور) کشور در پرورش نسل متفکر و خلاق در جهت تحقق ساحت‌های شش گانه سند تحول بنیادین (شناسایی و ارزیابی راهکارهای آموزشی)

رضوان ملکی^۱

کارشناس ارشد مشاوره مدرسه، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی
اراک، ایران
نرجس داوری*^۲

دکتر تخصصی مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران
شمال، ایران (نویسنده مسئول)
عصمت زارعی^۳

کارشناس ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش، واحد اراک، دانشگاه
آزاد اسلامی، اراک، ایران.

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش و جایگاه مدارس پژوهنده (پژوهش محور) کشور در پرورش نسل متفکر و خلاق در جهت تحقق ساحت‌های شش گانه سند تحول بنیادین (شناسایی و ارزیابی راهکارهای آموزشی) انجام پذیرفت.

مواد و روش‌ها: پژوهش مذکور از نظر هدف بنیادی- کاربردی و بر مبنای ماهیت داده‌ها نیز از نوع (کمی) بود. جامعه آماری این پژوهش شامل تمام مدیران و معاونین آموزش و پرورش به تعداد ۱۲۰۰ نفر بود که بر اساس فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تعداد ۲۹۱ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. جمع‌آوری داده‌ها توسط پرسشنامه محقق ساخته انجام شد. روایی و پایایی ابزار مورد سنجش قرار گرفت و تایید شدند. روش تحلیل داده‌ها، آزمون همبستگی پیرسون بود.

یافته‌ها: نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که مدارس پژوهنده (پژوهش محور) در کشور در پرورش نسل متفکر و خلاق در جهت تحقق ساحت‌های شش گانه سند تحول بنیادین نقش موثری دارند. نتیجه‌گیری: نتایج حاصل از پژوهش نشان دادند که مولفه‌های مدیر پژوهش محور، معلم پژوهش محور، یادگیری پژوهش محور و فرهنگ پژوهش محور نقش تاثیرگذاری بر ارتقای خلاقیت و تفکر دانش‌آموزان دارد.

واژه‌های کلیدی: مدارس پژوهنده، پرورش نسل متفکر و خلاق، سند تحول بنیادین

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۵/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۸/۱۹

*نویسنده مسئول: dr.davari1360@gmail.com

مقدمه

امروزه با وجود ایجاد تغییرات عمیق فرهنگی و تغییر در شیوه‌های زندگی، بسیاری از افراد در رویارویی با مسائل زندگی فاقد توانایی‌های لازم و اساسی هستند و همین امر آنان را در مواجهه با مسائل و مشکلات زندگی روزمره و مقتضیات آن آسیب پذیر نموده است. بر این اساس، باید به این نکته توجه ویژه داشت که برای تربیت افراد تاب آور به تربیت دانش‌آموزان متفکر، خلاق و توانمند نیازمند است. بنابراین دانش‌آموزان را باید برای کشف کردن تربیت کرد. اولین هدف تعلیم و تربیت نیز همین است؛ یعنی آموزش تفکر منطقی و کشف راه-هایی برای حل مساله (۱). در واقع، تربیت مهارت‌های فکری و ذهنی دانش‌آموزان همیشه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اهداف آموزشی مورد

توجه قرار گرفته است. نگرانی در مورد نقص تفکر بین دانش‌آموزان، مخصوص به یک کشور و یا یک منطقه تمام سیستم‌های آموزشی با آن درگیرند (۲).

به عقیده گاتمن باید تفکر، خلاقیت و آموزش آن را در تربیت دموکراتیک در مرکز توجه قرار داد و همه چیز بر اساس آن بنیان نهاده شود. استدلالی که تفکرآموزی بر آن استوار است این است که تفکر رکن اصلی بالندگی افراد است و اینکه انسان از تحریک عقلانی عقلانی لذت می‌برد و از کشف مسایل مسرور می‌گردد. پرورش افراد خلاق و گسترش خلاقیت ممکن نمی‌شود، مگر بر اثر وجود بستری مناسب که پرورش و رشد اندیشه‌ها را ممکن سازد و آن‌ها را به مرز آفرینندگی برساند. به‌طوری‌که در پژوهش‌های انجام شده در سازمان‌ها و شرکت‌های مختلف، از جمله بخش‌های صنعتی و کشاورزی، مشخص شده است که عوامل پیش زمینه‌ای مانند آموزش و پرورش، تأثیر زیادی در افزایش خلاقیت و نوآوری دارند و می‌توانند محیطی مطلوب برای پرورش این دو استعداد فراهم آورد (۳). متأسفانه عدم وجود چنین فضایی در ایران، مهم‌ترین علت به هدر رفتن توانایی‌های خلاق و نوآور است و تا زمانی که نتوانیم با شناسایی عوامل مؤثر بر خلاقیت و نوآوری بستر مناسبی را فراهم آوریم، فعالیت‌های مقطعی در پرورش اندیشه‌های خلاق و نوآور سودی در بر نخواهد داشت و با توجه به محیط پرشتاب امروز، به سمت نابودی نسل آینده سوق داده خواهیم-شد. شناخت عوامل مؤثر بر خلاقیت و نوآوری افراد در سازمان‌ها، می‌تواند کمک کند تا با تقویت آن‌ها، بستری مناسب برای پرورش و تعالی سازمان فراهم شود (۴).

با وجودیکه توانایی در تفکر و خلاقیت در دانش‌آموزان بسیار با اهمیت است بطوریکه در اسناد بالادستی مانند سند تحول بنیادین نیز بدان اشاره شده است، اما آنچه در عمل در مدارس مشاهده می‌شود، فقدان توجه به این عامل است. در چند سال اخیر، به دلیل اجباری نمودن ارزشیابی توصیفی توسط سازمان آموزش و پرورش در مقطع ابتدایی، گامی کوچک در جهت تفکر بهتر دانش‌آموزان برداشته شده است که البته کافی نیست. آموزش تفکر نیاز به برنامه ریزی مدون و عملیاتی دارد تا بتوان از مزایای آن بهره مند شد. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به عنوان مرجعی مناسب برای آموزش و تربیت نسل فردا در اختیار این سازمان است و این سازمان باید بر اساس ساحت‌های آن به برنامه‌ریزی بپردازد. لازم به ذکر است که تعلیم و تربیت دارای حوزه‌های مختلفی است، حوزه‌هایی که در آن نیازهای مشترک هم‌عرض انسان‌ها قرار گرفته است اصطلاح (ساحت‌های تربیتی) به کار گرفته می‌شود. ساحت‌های شش گانه در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش عبارت هستند از (برگرفته از سند تحول بنیادین آموزش و پرورش):

۱) ساحت تربیتی اعتقادی، عبادی و اخلاقی

پذیرش آزادانه و آگاهانه دین اسلام

تلاش مداوم جهت ارتقای ابعاد معنوی وجودی خویش و دیگران از طریق برقراری ارتباط با خداوند (عبادت و تقید به احکام دینی) و دعوت سایرین به دین‌داری و اخلاق‌مداری
خودشناسی و دیگرشناسی برای پاسخ‌گویی مسئولانه به نیازها، محدودیت‌ها و پیشرفت ظرفیت‌های وجودی خویش و دیگران.
تلاش پیوسته برای حضور مؤثر و سازنده دین و اخلاق در تمام ابعاد فردی و اجتماعی

۲) ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای

تدبیر امر معاش و زندگی اقتصادی با درک موقعیت اقتصادی خود و جامعه و تلاش برای بهبود پیوسته آن
درک و فهم مسائل اقتصادی خود و جامعه (در زمینه تاریخی، فرهنگی و اجتماعی)

تلاش فردی و جمعی برای تحقق غنا، کفاف، عمران، رشد و استقلال اقتصادی، حفظ و پیشرفت ثروت ملی، افزایش بهره‌وری، تأمین رفاه عمومی و بسط عدالت اقتصادی و شناسایی عوامل فقر، فساد و تبعیض و تلاش جهت مقابله با آن‌ها در سطح ملی و جهانی در جهت تشکیل جامعه صالح و پیشرفت مداوم آن، بر اساس نظام معیار اسلامی.

۳) ساحت تربیت علمی و فناوری

خلاقیت و پژوهش و پژوهشگری، معلم پژوهنده و مربی پژوهنده در اسناد ساری و جاری است. یا در زیرنظام تربیت معلم بر تربیت معلم فنکور و پژوهنده اشاره شده است. همچنین، تحقق اصل «خردورزی»، اصل «مسئولیت» و اصل پویایی در تمامی ابعاد و اجزای نظام تربیتی محتاج توسعه پژوهش و ارزشیابی در این نظام می باشد. مدارس پژوهنده، یکی از راه‌های ایجاد تغییر است. مدرسی که چند سالی است در کشور مورد توجه ویژه قرار گرفته‌اند و با هدف تربیت نسل پژوهنده و متفکر و خلاق پا به عرصه گذاشته‌اند. ایجاد این مدارس، با بهره‌مندی از روشهای تدریس حل مساله، اکتشافی و فعال و همچنین، توسعه محیط یادگیری فراتر از کلاس درس مانند کتابخانه، آزمایشگاه، برنامه‌های بازدید، اردو و همچنین، استفاده از فرایندهایی مانند اقدام پژوهی، درس پژوهی و روایت‌نگاری به واقعیت تبدیل می‌شود (۷).

مدرسه پژوهنده مدرسه‌ای است که مدیر آن و همه برنامه‌های مدیریت، پژوهش محور باشد. معلم آن پژوهنده باشد و پژوهش در تکالیف دانش‌آموزی در آزمون‌هایی که به عمل آورد توجه جدی به چرایی و چگونگی پدیده‌ها و موضوعات برنامه درسی‌اش پرسشگری و زمینه‌سازی برای جست‌وجوگری دانش‌آموزان سرلوحه کار و فعالیت‌هایش قرار گیرد (۸). مدرسه پژوهنده یادگیرنده مدرسه‌ای است که در آن درس پژوهی یا (مطالعه درس) به عنوان الگویی موثر برای ترویج و غنی‌سازی یادگیری و تولید دانش حرفه‌ای در مدرسه باشد (۶). حسن پور و زین‌آبادی (۶)، الگوی اولیه مدرسه پژوهش محور را معرفی کردند که با چهار بعد مدیر پژوهش محور در بردارنده سه مولفه ترویج پژوهشگری، تسهیل پژوهشگری و رهبری توزیعی، بعد معلم پژوهش محور شامل سه مولفه باور پژوهشی، دانش و مهارتهای حرفه‌ای و ارتباطات و تعاملات حرفه‌ای، بعد فرهنگ و ساختار پژوهش محور شامل چهار مولفه فرهنگ پژوهش محور، ساختار حمایتی و توانمندساز، قوانین حمایت‌کننده و منابع و بعد آموزش و یادگیری پژوهش محور شامل هفت مولفه مدیریت کلاس، تدریس پژوهش محور، محتوای آموزشی پژوهش محور، ارزشیابی پژوهش محور، تقویت مهارتها، تکلیف و تشویق پژوهش محور قابل ارزیابی است (۹). درس پژوهی، پژوهشی مدرسه‌محور است و بر چرخه یادگیری گروهی، کیفی، مشارکتی و مداوم کارگزاران آموزش شامل تبیین مساله و طراحی، عمل بازانديشي و بازيبني يافته‌ها استوار است (۱۰). ابتدا معلم مساله آموزشی را بررسی و سوالات پژوهش در کلاس درس را تبیین می‌کند و بالاخره طرحی برای انجام پژوهش در آموزش پیشنهاد می‌کند (۱۱).

درس پژوهی به گسترش فرهنگ یادگیری و مطالعه در مدارس یاری می‌رساند و لذا الگوی سازمان‌های یادگیرنده در مدارس جهت تبادل دانش و کاربست صحیح برنامه‌های آموزشی موجب انتقال تجارب آموزشی و اثربخشی فرایند یاددهی- یادگیری خواهد شد. پژوهش در مدرسه موجب می‌شود که معلمان مسوولیت بیشتری را در اداره مدرسه احساس کنند و الگوهای درس پژوهی و اقدام پژوهی را عاملی برای فراهم آوردن یادگیری از خود از طریق مشاهده، بازانديشي در عمل انجام شده و خودارزيابي می‌دانند. مدیر مدرسه پژوهنده- یادگیرنده باید شیوه مدیریت خود را از مسوولیت و اختیار فردی به روش مشارکتی و مسوولیت‌پذیری جمعی با بهره‌وری زیاد تغییر دهد (۱۲). معلمان و دانش‌آموزان چنین مدرسی به بازانديشي یادگیری خود برانگيخته می‌شوند (۱۳).

گسترش فرهنگ یادگیری و رهبری آموزشی اثربخش از طریق توسعه مشارکت، همکاری و بازانديشي گروهی مساله اصلی دانش‌مدیران و دانش حرفه‌ای آنان است؛ تبدیل مدرسه به محیط موثری که در آن معلمان از یکدیگر بیاموزند. مدرسه پژوهنده- یادگیرنده چرخه یادگیری سازمانی مستمر را افزایش و بهبود می‌بخشد و زبان و درک مشترکی برای گفت‌وگو به دست می‌دهد. بازار اندیشه‌ورزی و خردورزی را توسعه می‌دهد و اشتیاق به یادگیری معلمان را بهبود می‌بخشد (۱۴). با توجه به اهمیت مدارس پژوهنده در تربیت نسل خلاق، پژوهش حاضر بر آن است تا با پژوهشی به بررسی اسن موضوع البته با توجه به ساحت‌های ششگانه سند تحول بپردازد و به این سوال

شناخت و بهره‌گیری از نتایج تجارب متراکم بشری در حوزه علم و فناوری بر اساس نظام معیار اسلامی بهره‌گیری و ارزیابی از یافته‌های علمی و فناورانه و ایجاد خلاقیت و نوآوری در آن‌ها جهت کشف صورت‌های جدید واقعیت یا خلق روش‌ها و ابزارهای نوین برای وصول به اهداف متعالی در چهارچوب نظام معیار اسلامی

برنامه‌ریزی و اجرای آگاهانه فعالیت‌های علمی پژوهشی برای دست-یابی خود و جامعه به آینده مطلوب بر مبنای نظام معیار اسلامی برقراری ارتباط سازنده با طبیعت از طریق شناخت و استفاده از طبیعت باهدف تکريم، تسخير، آبادانی و آموختن از آن برای ایفای نقش سازنده در فعالیت‌های علمی در سطح (۴) رساحت تربیت اجتماعی و سیاسی بازشناسی، حفظ و اصلاح آداب، رسوم، هنجارها و ارزش‌های جامعه در پرتو نظام معیار اسلامی؛

درک مناسب موقعیت اجتماعی و سیاسی خود و جامعه و مواجهه خردمندانه یا تحولات اجتماعی و سیاسی بر اساس نظام معیار اسلامی توسعه آزادی و مرتبه وجودی خویش و دیگران در پرتو درک و اصلاح موقعیت اجتماعی خود و دیگران (اعضای خانواده، خویشاوندان، دوستان، همسایگان، همکاران و همشهریان و هم‌وطنان و...).

برقراری رابطه سازنده و مناسب با ایشان بر اساس نظام معیار اسلامی و کسب صفاتی جمعی نظیر احسان، مهرورزی، انصاف، خیرخواهی، بردباری، وفاق، همدلی و مسالمت‌جویی

آمادگی جهت تشکیل خانواده و حفظ و تداوم آن به‌مثابه مهم‌ترین نهاد تحقق‌بخش جامعه صالح بر اساس ارزش‌های نظام معیار اسلامی تعامل شایسته با نهاد دولت و سایر نهادهای مدنی و سیاسی و کسب شایستگی‌هایی نظیر رعایت قانون، مسوولیت‌پذیری، مشارکت اجتماعی و سیاسی و پاسداشت ارزش‌های اجتماعی در جهت شکل‌گیری جامعه صالح و پیشرفت مداوم آن بر اساس نظام معیار اسلامی؛

بازشناسی فرهنگ و تمدن اسلامی مشارکت جمعی مؤثر در حیات اجتماعی و سیاسی با رعایت اصول حقیقی، حفظ کرامت و عزت، ظلم‌ستیزی، عدالت‌خواهی.

(۵) ساحت تربیت زیستی و بدنی درک ویژگی‌های زیستی خود و پاسخ‌گویی مسئولانه به نیازهای جسمی و روانی خویش

تلاش پیوسته جهت حفظ و ارتقای سلامت و بهداشت جسمی و روانی خود و دیگران بر اساس نظام معیار اسلامی؛

بصیرت نسبت به سبک زندگی انتخاب شده و ارزیابی پیامدهای آن درباره خود، جامعه و طبیعت بر اساس نظام معیار اسلامی؛ تلاش فردی و جمعی برای حفظ و ارتقای سلامت و ایمنی افراد جامعه در سطح محلی، ملی و جهانی براساس نظام معیار اسلامی؛

کوشش مداوم فردی و جمعی برای حفاظت از محیط‌زیست و احترام به طبیعت بر اساس نظام معیار اسلامی؛

(۶) ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری درک معنای پدیده‌ها و هدف رویدادهای طبیعت / هستی برای دست-یابی به درک کلی از جهان هستی و جایگاه خویش در آن بر اساس نظام معیار اسلامی؛

رمزگشایی و رمزگردانی از پدیده‌های آشکار و پنهان طبیعت / هستی و ابراز آن به زبان هنری؛ درک زیبایی‌های جهان و آفرینش به‌منزله مظاهر جمال و کمال الهی و ارتقای ذائقه زیباشناسانه خود؛

بهره‌گیری از قدرت تخیل خود در خلق آثار هنری باهدف حفظ تعالی میراث هنری در سطح ملی و جهانی (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰).

با توجه به این ساحت‌ها می‌توان به نسلی متفکر، منطقی و خلاق امید داشت، اما توجه به سند به تنهایی کافی نیست و باید عوامل مختلف مورد ارزیابی قرار گیرند. یوما و همکاران (۵)، استفاده از فعالیت‌های پژوهشی در بین دانش‌آموزان را عامل مهمی در جهت ارتقای خلاقیت و تفکر انتقادی در ایشان می‌دانند. حسین پور و زین‌آبادی (۶)، مطرح می‌کنند که در اسناد تحولی نه تنها یکی از زیرنظام‌ها ویژه پژوهش و ارزشیابی اختصاص یافته است، بلکه تاکید بر تفکر، پرسشگری،

جدول ۱. آزمون تی تک نمونه ای به منظور بررسی وضعیت موجود متغیرها

ارزش آزمون = ۳					
متغیر	مقدار تی	سطح معناداری (دو دامنه)	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد از اختلاف	
				حد بالا	حد پایین
مدرسه پژوهنده	۳.۴۵۶	۰.۰۰۰	۰.۱۵۰۵	۰.۱۸۹۸	۰.۳۴۰۳
خلاقیت و تفکر	۳.۵۹۷	۰.۰۰۰	۰.۰۴۲۱۲	۰.۰۴۸۷	۰.۰۹۷۳

همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، سطح معناداری در متغیرهای مدرسه پژوهنده و خلاقیت و تفکر کمتر از یک صدم می‌باشد، بنابراین می‌توانیم بگوییم بین میانگین مشاهده شده و میانگین مورد انتظار تفاوت وجود دارد؛ اما با توجه به اینکه حد بالا و پایین فاصله اطمینان هر دو مثبت می‌باشد، می‌توان گفت مولفه‌های پژوهش بالاتر از میانگین قرار دارند.

مدرسه پژوهنده بر پرورش نسل متفکر و خلاق تأثیر دارد. برای دستیابی به پاسخ این سوال از مدلسازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی استفاده شد. برای این منظور آزمون تأثیرات متغیرهای برونزا بر متغیرهای درونزای مدل براساس مدل معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی[‡] در دو بخش مد اندازه‌گیری و ساختاری صورت گرفت.

مدل اندازه‌گیری: همان‌طور که در بخش روایی گفته شد، یافته‌ها نشان داد، بارعاملی همه سؤالاها بالای ۰.۷ است و بنابراین فرض همگن بودن سؤالاها مورد تأیید قرار می‌گیرد و هیچ سوالی نیاز به حذف شدن ندارد. درضمن باتوجه به اینکه ضرایب معناداری همه بارهای عاملی بزرگتر از ۰.۵۸ است، می‌توان گفت که تمامی بارهای عاملی با اطمینان ۹۹ درصد معنادار است.

آزمون کیفیت مدل اندازه‌گیری انعکاسی: برای این منظور از شاخص اشتراک^{**} استفاده شد. این شاخص توانایی مدل را در پیش بینی متغیرهای مشاهده پذیر از طریق مقادیر متغیر پنهان متناظرشان می‌سنجد. مقادیر مثبت شاخص CV Com نشان دهنده کیفیت مناسب مدل اندازه‌گیری انعکاسی می‌باشد. برای شاخص CV com سه مقدار ۰.۲، (ضعیف)، ۰.۱۵، (متوسط) و ۰.۳۵، (قوی) معرفی کرده‌اند. نتایج نشان داد میزان این شاخص برای همه متغیرهای پنهان در حد قوی قرار دارد؛ به عبارت دیگر شاخص‌ها نشان دهنده کیفیت مناسب مدل اندازه‌گیری انعکاسی می‌باشد.

براساس نتایج حاصل شده مدرسه پژوهش محور و مؤلفه‌های آن بر خلاقیت و تفکر دانش آموزان دارای اثر مثبت و معنادار بوده و این عوامل به میزان ۶۴ درصد قابلیت پیش‌بینی خلاقیت و تفکر دانش آموزان را دارند. همچنین نتایج نشان داد تأثیر متغیرهای مذکور در سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید شد، زیرا آماره t برای این مسیرها بیشتر از ۲.۴۱ به دست آمد. در جدول زیر، نتایج حاصل آزمون مدل را می‌توان مشاهده کرد.

اساسی پاسخ دهد که مدارس پژوهنده (پژوهش محور) کشور در پرورش نسل متفکر و خلاق در جهت تحقق ساحت های شش گانه سند تحول بنیادین چه نقشی دارند؟

مواد و روش‌ها

با توجه به اینکه هدف پژوهش حاضر بررسی نقش و جایگاه مدارس پژوهنده (پژوهش محور) کشور در پرورش نسل متفکر و خلاق در جهت تحقق ساحت های شش گانه سند تحول بنیادین بود؛ روش پژوهش به لحاظ هدف، بنیادی-کاربردی و همچنین، به لحاظ نوع داده ها، از نوع کمی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل تمام مدیران و معاونین آموزش پرورش به تعداد ۱۲۰۰ نفر بود که بر اساس فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تعداد ۲۹۱ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند.

به‌منظور شناخت و توسعه مدل مفهومی پژوهش، متون موجود در زمینه مدرسه پژوهش محور و خلاقیت و تفکر و نیز بررسی مقالات علمی موجود در این زمینه از روش کتابخانه‌ای (شامل کتاب‌ها، پایگاه‌های معتبر علمی و پایان‌نامه‌های دانشگاهی) استفاده می‌شود. به‌منظور گردآوری داده‌های مورد نیاز پژوهش و تعیین صحت و سقم آن‌ها در بخش کمی، از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد با طیف ۵ گزینه‌ای از کمترین تا بیشترین می‌باشد که با مرور مبانی نظری و عملی و نیز نتایج کدگذاری، تدوین شده است. این پرسشنامه مولفه های مدیر پژوهش محور، معلم پژوهش محور، یادگیری پژوهش محور و فرهنگ پژوهش محور را در بر می‌گیرد که البته شاخصها بر اساس ساحت‌های سند تحول و با رویکرد پرورش خلاقیت و تفکر تدوین شده است.

برای حصول اطمینان از روایی ابزار از روایی ظاهری* و محتوایی[‡] استفاده شد. در روایی ظاهری پرسشنامه‌ها قبل از توزیع توسط پژوهشگر، برخی از اعضای نمونه و خبرگان فوق‌الذکر به لحاظ ساختاری، نگارشی، املائی و ... مورد بررسی قرار گرفت و اصلاحات لازم انجام شد. در روایی محتوایی و با کمک فرم‌های CVR و CVI و به کمک ده نفر از خبرگان آموزش و پرورش، چند نفر از آموزگاریها و ... محتوای پرسشنامه از نظر سؤالاها اضافی و یا اصلاح سؤالاها مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش برای محاسبه پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. میزان ضریب آلفای کرونباخ و ترکیبی برای همه سؤالات پژوهش بالاتر از ۰.۷ است.

در این پژوهش با توجه به سؤالاها پژوهش از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در بخش استنباطی برای پاسخ به سؤالاها پژوهش از آزمون‌های زیر استفاده شد:

به‌منظور اولویت‌بندی عوامل شناسایی شده، از مدلسازی معادلات ساختاری و تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم افزار Lisrel-V8.8 استفاده شد.

یافته‌ها

با توجه به اینکه توزیع داده‌ها نرمال و مقیاس فاصله‌ای بود، در این بخش فرضیه‌های پژوهش با استفاده از آزمون‌های پارامتریک تی تک نمونه‌ای برای بررسی وضعیت موجود مولفه‌ها، همبستگی پیرسون به منظور بررسی رابطه بین متغیرها و همچنین مدلسازی معادلات ساختاری به‌منظور بررسی روابط علی متغیرها مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرد. در ادامه به بررسی هر یک از سؤالاها و فرضیه پرداخته می‌شود.

برای بررسی وضعیت موجود مورد نظر، از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد و با توجه به اینکه مقیاس پنج درجه ای بود، ارزش عددی برای مقایسه با آماره تی را عدد ۳ در نظر گرفتیم. نتیجه آزمون تی تک نمونه‌ای در جدول زیر آورده شده است.

* SEM

‡ PLS

** CV Com

* Faced Validity

‡ Content Validity

نهادینه کنند. از اینرو پژوهش حاضر به این موضوع پرداخت که مدرسه پژوهش محور چه نقشی در خلاقیت و تفکر دارد که البته ساحت‌های ششگانه سند تحول در آن مورد نظر قرار گرفت. نتایج حاصل از پژوهش نشان دادند که مولفه های مدیر پژوهش محور، معلم پژوهش محور، یادگیری پژوهش محور و فرهنگ پژوهش محور نقش تاثیرگذاری بر ارتقای خلاقیت و تفکر دانش آموزان دارد. بر این اساس، باید ابتدا برنامه ریزی دقیقی بر اساس سند تحول انجام شود تا اهمیت مدرسه پژوهش محور برای همه دست اندرکاران آموزش روشن شود و همچنین، به مولفه های عنوان شده بطور مجزا توجه شود و برنامه ریزی دقیقی برای تمام دست اندرکاران نظام آموزش و پرورش و فرایند یاددهی و یادگیری و همچنین ارتقای فرهنگ پژوهشی انجام گیرد. با توجه به نتایج حاصل از پژوهش می توان راهکارهای زیر را مورد

تاسیس نه‌هشکده‌ها، آموزش و روش که البته نیاز است آموزش و روش در استان، حمایت از ام‌نه‌هش و تربیت مربیان نه‌هشگ آموخته و شایسته، ارتباط لازم با نظام آموزش با نظام نه‌هش و تحقیقات در تفاهات و خنثی‌نگ کشه، نه‌هشکده‌ها را به حد آهوده است. اما کار این نه‌هشکده‌ها بطه، سه‌نست و همه مدارس کشه، با نشتیان نم کند ط - معله نه‌هنده به منظم، تغب به حا مسائل آموزش و تربیت از طقه نه‌هش در عما، توسعه اندیشه نه‌هشگ، در بن معلمان و ساد کارکنان، سه‌گ، از تحاب معلمان نه‌هنده و نه‌هش، ا - نهاد، به فعالیتها، نه‌هش به فعالیت مداه و نه‌هش، خد ادامه دهد. ایجاد تک ط - عملیات. برای ایجاد مدارس پژوهش محور بر اساس ساحت‌های تربیتی سند تحول. ایجاد پژوهش سراهای دانش آموزی که امکان شرکت تمام دانش آموزان در هر منطقه ای وجود داشته باشد و بطور رایگان به عرضه خدمات بپردازد. ارزیابی میزان بهره وری مدارس پژوهش محور.

جدول ۲. نتایج آزمون مدل پژوهش

نتیجه	ضرایب استاندارد شده	آماره t-value	فرضیه ها
قبول	0.51	13.57	مدرسه پژوهش محور ← خلاقیت و تفکر
قبول	0.53	13.13	معلم پژوهش محور ← خلاقیت و تفکر
قبول	0.57	14.70	مدیر پژوهش محور ← خلاقیت و تفکر
قبول	0.62	15.50	فرهنگ پژوهش محور ← خلاقیت و تفکر
قبول	0.64	15.79	یادگیری پژوهش محور ← خلاقیت و تفکر

براساس جدول بالا می‌توان نوع و میزان اثر متغیرهای مدرسه پژوهش محور و مولفه‌های آن بر خلاقیت و تفکر دانش‌آموزان مشاهده کرد که همه این مسیرها تأیید شد.

شاخص ضریب تعیین: این شاخص معیار اصلی ارزیابی متغیرهای مکنون درون زا در مدل مسیر تأییدی است. مقادیر ۰.۶۷، ۰.۳۳ و ۰.۱۹ برای متغیرهای مکنون درون زا به ترتیب قابل توجه، متوسط و ضعیف توصیف شده است. در این پژوهش ضریب تعیین سازه سکوت سازمانی ۰.۶۱ به دست آمد که تقریباً می‌توان گفت که ضریب تعیین در حد قابل توجهی قرار دارد. این ضریب به دست آمده بیانگر آن است که متغیرهای شناسایی شده از ادبیات شامل مدرسه پژوهش محور و مولفه‌های آن به خوبی قابلیت پیش بینی متغیر وابسته یعنی خلاقیت و تفکر دانش آموزان را دارد.

شاخص افزونگی یا شاخص کیفیت مدل ساختاری (CV Red): معروفترین شاخص اندازه گیری کیفیت مدل ساختاری، شاخص استون - گابسلر است. مقادیر بالای صفر نشان دهنده توانایی بالای مدل ساختاری در پیش بینی کردن است. میزان شاخص افزونگی در این پژوهش ۰.۴۲ به دست آمد که بیانگر این است مدل ساختاری در پیش‌بینی کردن توانایی بالایی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

قریب به یک سوم جمعیت کشور ایران را دانش آموزان، معلمان و مدیران و کارکنان ستادی و غیر ستادی آموزش و پرورش تشکیل می دهند. قابلیت چنین جمعیتی که به عنوان نیروی انسانی فعال می تواند در جهت رشد و توسعه سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی تاثیر گذار باشد بر هیچ کس پوشیده نیست. ولی تحقق این هدف در شرایط فعلی منوط به نهادینه شدن فرهنگ پژوهشی در بین جوانان و دانشجویان آینده ساز جامعه و به کارگیری دانش های پژوهش - محور و فناوریهای نوین توسط آنهاست. این مقاله ضمن بررسی راهکارهای پیشین نهاد آموزش و پرورش در این زمینه، پیشنهاد می کند با تغییر اساسی در ساختار نظام آموزشی و به کارگیری رویکرد پژوهش - محور در برنامه های درسی دانش آموزان، مدارس و معلمان کشور می توانند نقش تعیین کننده ای در اشاعه تفکر پژوهشی و پژوهشگری داشته و بدین ترتیب نیروی انسانی مورد نیاز آینده کشورمان را در جهت رشد و توسعه تامین نماید.

با نگاهی به نقش نظام آموزش و پرورش به عنوان تربیت کننده و آموزش دهنده سرمایه های انسانی خلاق و پژوهشگر بایستی این سوال کلیدی و مهم را مطرح کرد که نظام آموزش و پرورش ما تا چه حد فراگیران را به این سمت سوق می دهد. در پاسخ می توان گفت: پژوهش و نوآوری در جامعه ای توسعه پیدا می کند که نظام آموزشی و فرهنگی، زمینه و بستر مناسبی برای آن را تدارک دیده باشد؛ بنابراین تحقیق را می توان در کنار آموزش یکی از اهداف بسیار مهم آموزش و پرورش دانست که باید مورد توجه قرار گیرد و به نظر می رسد که مدارس و معلمان در این میان دارای وظیفه بسیار مهم و حساسی هستند که می توانند علاوه بر فعالیت های تحقیقاتی روح و انگیزه تحقیق و روش های درست پژوهش را در میان دانش آموزان

فصلنامه سبک زندگی با محوریت سلامت

References

1. Drucker Peter F. Ali Chitsaz Translation Innovation Knowledge, Isfahan Journal of Digital Publishing Management Development, Ghaemieh Computer Research Center, Isfahan. 2012.
2. Haynes J. The costs of thinking. *Teaching Thinking and Creativity*, 2005, 17, 32-37.
3. Sun M, Wang M, Wegerif R. Using computer-based cognitive mapping to improve students' divergent thinking for creativity development. *British journal of educational technology*, 2019, 50(5), 2217-2233.
4. Hosseini, Masoumeh and Sadeghi, Tahereh. Factors Affecting the Creativity and Innovation of Faculty Members and Providing Strategies for Improvement, *Journal of Education Strategies*. 2010, Volume 3 (1), pp. 16-34.
5. Ummah, S. K, In'am, A, & Azmi, R. D. Creating Manipulatives: Improving Students' Creativity through Project-Based Learning. *Journal on Mathematics Education*, 10(1), 93-102. 2019.
6. Hosseinpour, Shohreh and Zeinabadi, Hassan Reza. Research-oriented school: Development and testing of a causal model by combined exploratory method. *Family and Research*, 2019, 42, 48-27.
7. Farashi L, Identifying and Investigating the Effective Factors in Increasing Teachers' Action Research Ability in Teacher-Researcher Plan (Case Study: Nahavand County), National Conference on New Iranian and World Research in Psychology, Educational Sciences and Social Studies, Shiraz 2017.
8. Bergmark U. Teachers' professional learning when building a research-based education: context-specific, collaborative and teacher-driven professional development. *Professional Development in Education*, 1-15. 2020.
9. Schreiner, L. A., Louis, M. C., & Nelson, D. D. (Eds.). *Thriving in transitions: A research-based approach to college student success*. Stylus Publishing, LLC. 2020.
10. Munthe, E., & Rogne, M. Research based teacher education. *Teaching and teacher education*, 2015, 46, 17-24.
11. Mehdi Namdari Pejman, Sirous Ghanbari, Heshmatollah Mahmoudi, Identifying barriers to the implementation of the research teacher program from the perspective of research teachers and experts: A case study in Hamadan province. *Bi-Quarterly Journal of Education and Learning Research*, 2013; 3: 195-216.
12. Sahrakar S. Research-Based School, the Second International Conference on New Research in the Field of Educational Sciences and Psychology and Social Studies of Iran, Qom. 2016.
13. Hashemi, Seyed Ahmad, Fayyaz Bakhsh, Hussein, Nekouei, Habib and Hemmati, Abuzar. Comparison of information seeking behavior of research and non-research teachers. *Research in curriculum planning (knowledge and research in educational sciences-curriculum planning)*. 2011, 8 (31), 65-50
14. Sanjari, Researcher-Learning School of Today's Need. *Teacher's voice*. 2019.